



Lagarbete: Håkan och Anna Bodin driver Bäckdarö tillsammans men har olika uppgifter i vardagen. I höstrapsfält i maj 2011 konstaterar de att vintern tog hårt på beståndet. Stora och små plantor om vartannat var en effekt av stående vatten under vårvintern.

Upp i elitserien

På Bäckdarö i Uppland odlas både vår- och höstraps. Vårapsen står för stabilitet. Höstraps står för både chans och risk. Med risken är Anna och Håkan Bodin redo att ta och om höstrapsen brukar de skämta.

– Odlar man inte höstraps spelar man inte i elitserien!

Text och foto: Jens Blomquist, Svensk Frötidning

Oljeväxter är en självklarhet i växtföljden hos Anna och Håkan Bodin på Bäckdarö några mil öster om Enköping i Uppland. De platsar både genom förfruktsvärdet och genom egenvärdet.

– Vi höjer definitivt höstvete-skördarna med 1–1,5 ton per hektar med raps som förfrukt. Men dessutom är raps en lönsam gröda och tillsammans är förfruktsvärdet och ekonomin tunga skäl till att raps platsar hos oss, sammanfattar Håkan Bodin.

Höstrapsen är ett nyare tillskott och står för kryddan i växtodling-

en, medan vårrapsen är grunden och står för stabilitet, jämna skördar och intäkter. Men år 2011 var det inte utan viss möda som vårrapsen kunde nå sina mål.

Knäckte axel på Carrier

Vintern 2010/11 låg det mycket snö på otjälad mark. När snön smälte stod det vatten på fälten och när väl det sjönk undan var jordarna på Bäckdarö stumma och stenhårda i vårbruket.

– Jag har aldrig någonsin varit med om något liknande på våra jordar och faktiskt inte min far heller som snart är 80 år, berättar Håkan och skakar på huvudet.

Anna nickar åt minnet. Hon hoppar in i fältarbetet när det behövs och våren 2011 behövdes det verkligen när de värsta fälten krävde 10 överfarter innan vårrapsen var sådd och vältad.

– Det gick så tungt så vi drog av axeln på en Carrier.

När den axeln gått av fick en inlånad styvpinnsladd ta över med 3 överfarter och sedan gick stafettpippen till en vanlig såbäddsharv i 4 överfarter. Med avslutande sådd och vältning blir det 10 överfarter.

Såbädd som betongpulver

Genom hela vårbruket var det varmt, torrt och blåsigt. Därför var strategin på Bäckdarö klar från början hur vårrapsen skulle lockas upp till markytan.

– Vi harvade såbädden till ett fint betongpulver för att skapa ett skydd mot avdunstning, säger Håkan.

Bäckdarö har aldrig någonsin bränt så mycket diesel i ett vårbruk som 2011. Men de pengarna fick de tillbaka med god ränta menar både Anna och Håkan. Trots att det inte regnade förrän flera månader senare strax före midsommar kom vårrapsen upp till 60–70 procent. Det plantantalet var tillräckligt för att lägga grunden till en medelskörd i vårrapsen 2011 på drygt 2,5 ton per hektar.

Tänker på utsädet

Det är t.o.m. 1,5 deciton över Bäckdarös medelskörd trots att 2011 var extremt försommartorrt och motigt för våroljeväxter. Både Anna och Håkan var oroliga för utfallet vid tröskning och var inställda på missväxt redan tidigt.

– Men vi hade tur som fick regn vid midsommar, konstaterar Anna.



Håvar in. De första dagarna i september tröskades vårrapsen på Bäckdärö. På detta vårrapsfält blev avkastningen 2,8 ton per hektar som resultat av noggrann etablering.

Höstraps 2011

SÅDD: 16 aug 2010
SORT: Visby, 4 kg/ha
VÄXNÄRING HÖST: 250 NPK 24-4-5 kombisådd
VÄXNÄRING VÅR: 400 NS 27-3
OGRÄS: Galera 0,3 l/ha före knoppning
AVKASTNING: 2,0 t/ha

Vårraps 2011

SÅDD: 25–28 april 2011
SORT: Ability, 8 kg/ha
VÄXNÄRING: 444 kg NPK 24-4-5 kombisådd
OGRÄS: 1,2 l/ha Matrigon i fläckar
AVKASTNING: 2,5 t/ha

Fint bruk. (till höger) På några av Bäckdärös 140 hektar vårraps bearbetades jorden 8 gånger före sådd med Carrier, styvpinnsladd och såbäddsharv. Målet var ett fint bruk som skulle hålla torkan och blåsten stänga genom att skydda mot avdunstning. Det lyckades. Såbädden kunde hushålla med vattnet som räckte till en bra uppkomst trots försommartorkan.

Håkan håller med om att regnet räddade till viss del. Men han sticker inte under stol med att utfallet också var ett resultat av en klok strategi i vårbruket. Långtidsprognosen lovade fortsatt torrt och blåstigt så det var därför man lade ner sådan möda på att harva jorden väldigt fin och placerade vårrapsen på 3–4 cm i fukten.

– Vi är noggranna i betydelsen att vi är flexibla.

Det betyder att man harvar 5 gånger om det krävs, men 0 gånger om det inte behövs. Något medeltal på 2–3 harvningar våren 2011 hade inte lett speciellt långt.

– Då hade det bara blivit ett höstbruk till vårrapsen och den hade inte kommit upp ur marken över huvud taget, slår Håkan fast.

Så skörden i vårrapsen var nog en kombination av både tur och skicklighet – både regn och gröna

finngar. Håkan sätter ord på det senare på ett personligt sätt.

– Man måste försöka tänka hur utsädet vill ha det på såbotten och agera därefter för att skapa bästa förutsättningar.

Blod, svett och tårar

Höstrapsen på Bäckdärö är skördemässigt inte ett lika stabilt och säkert kort som vårrapsen. I stället är höstrapsen det som ger must och sälta åt växtodlingen. Det kan bli bingo eller missväxt.

– Det tillfredsställer Håkans tävlingsbehov, ler Anna.

Själv noterar han att det kanske är ett högt pris att betala för att kunna tröska oljevaxter i augusti, men att det är kul med en gröda som både är chans och risk. Och sett över de senaste 4 åren blir medelskörden högre i höstraps än i vårraps och det blir ca 1000 kronor per hektar över. Tillsam-

mans med några höstrapsodlande grannar brukar Anna och Håkan skämta över grödan som erbjuder blod, svett och tårar.

– Odlar man inte höstraps spelar man inte i elitserien!

Tunnades ut efter vintern

År 2011 var inte annorlunda. Höstrapsen såddes med en Combi Jet efter 1 körning med kultivator och 2 körningar med Carrier den 16 augusti 2010.

– Halmen rann igenom såmaskinen och vi fick ett jämnt bestånd inför vintern, erinrar sig Håkan.

Men återigen tunnades stående vatten efter all snö vintern 2010/11 ut höstrapsen betänkligt. Det gjorde höstrapsbeståndet fläckigt. Så vid skörd pendlade skördemätaren på tröska mellan en bit över 3 till ett stycke under 2 ton per hektar. Medelskörden 2011 landade på





Koll på läget. Mellan 60 och 70 procent av vårrapsen kom upp våren 2011 på Bäddarö. Det är mindre än vanligt men mer än hos många andra vårrapsodlare som drabbades hårdare i försommartokans Mälardalen.

Bäddarö

BRUKARE: Anna och Håkan Bodin
AREAL: ca 1000 hektar inklusive beten
SYSELSATTA: 4 under säsong inkl. Anna & Håkan
DJUR: 100 dikor
OMSÄTTNING: ca 12 miljoner kr
GRÖDOR 2012:
 73 ha höstraps Galileo
 67 ha vårraps Majong
 120 ha höstveten Olivin
 80 ha höstveten Kranich
 40 ha höstveten Harnesk
 66 ha höstråg Marcelo
 100 ha värvete Diskett
 133 ha malkorn Tipple
 40 ha vårkorn Judit
 64 ha ärter Clara
 80 ha vall
 160 ha beten
MEDELSKÖRD HÖSTRAPS: 2,66 t/ha
MEDELSKÖRD VÅRRAPS: 2,35 t/ha

måttliga 2,0 ton per hektar, en bra bit under vårrapsen. Det är varken Anna eller Håkan nöjda med och tänker tillbaka på högre skördar de 3 föregående åren. Men lika mycket ser de fram mot att få tröska höstraps 2012. Övervintringen har gått bättre den gångna vintern och beståndet ser jämnt ut så här långt i april 2012.

Ingen rysk roulette

Bra grödor är basen i en stabil växtodlingsekonomi – höga priser är fortsättningen. Anna och Håkan Bodin lägger mycket tid på omvärldsbevakning.

Höstraps slår vårraps på Bäddarö över åren

	Vårraps	Höstraps
Medelskörd, 2008–2011	2350 kg/ha	2660 kg/ha
Intäkt vid medelpris 3:50	8225 kr/ha	9310 kr/ha
Utsäde, gödning, växtskydd	2550 kr/ha	2610 kr/ha
Övriga rörliga kostnader – transport, körning, försäkring, ränta etc.	1520 kr/ha	1600 kr/ha
TB 1 till att täcka övriga kostnader	4155 kr/ha	5100 kr/ha

Variationerna i avkastning är större i höstraps än i vårraps, men i medeltal snittade höstrapsen ca 300 kilo mer per hektar under åren 2008-2011 på Bäddarö. Det gör att det blir någonstans mellan 900 och 1000 kr/ha mer över per hektar i höstraps än i vårraps under de 4 år som Anna och Håkan Bodin odlat höstraps. På sikt tror de att skillnaden kan öka i takt med att odlingstekniken i höstraps trimmas in.

– Vi läser, lyssnar, diskuterar och följer världsmarknaden och priser varje kväll tillsammans vid datorn, berättar Anna.

Sedan Lantmännen började med terminssäkring över nätet ägnar man sig åt det. Före vårbruket säkrar man upp någonstans mellan 1/3 och 1/2 av skörden.

– Då vet man spelreglerna. Det ger en viss säkerhet och trygghet i odlingsekonomi, konstaterar Anna.

Hon minns uppgången 2007/2008. Då hade Bäddarö låst malkornet till drygt 1:40. Sedan skenade priserna.

– Det var lite surt när malt-

kornspriset nådde 2:80, men det får man ta. Att inte säkra en del i förväg är som att spela rysk roulette, menar hon.

Både Anna och Håkan tycker att det är roligt att kunna styra priset själv. Det triggas och sporrar att kunna påverka. Men det kan vara tungt med alla beslut som ska fattas om stort och smått. Då blir det lättare om man är två som står sida vid sida. Besluten om prissäkring och mycket annat i företaget fattar de gemensamt.

– Vi driver Bäddarö tillsammans, men vi har olika uppgifter i vardagen, avslutar Håkan.«